

نقد کتاب آموزش زبان ژاپنی با متون روزنامه

سیدآیت حسینی*

چکیده

در این مقاله کتاب آموزش زبان ژاپنی با متون روزنامه، تألیف اوسامو میزوتانی و نوبوکو میزوتانی، معرفی و نقد می‌شود که برای تدریس در کلاس‌های متون مطبوعاتی تهیه شده و در ژاپن و سایر کشورها، از جمله ایران، در دوره‌های آموزش زبان ژاپنی استفاده می‌شود. این نوشتار می‌کوشد نقاط ضعف و قوت اثر را با توجه به نیازهای زبان‌آموزان ایرانی آشکار کند. نقد این کتاب از دو منظر متفاوت انجام شده است: نخست به کارکردهای آموزش زبانی کتاب توجه شده و توانایی کتاب در آموزش مؤثر زبان رایج در مطبوعات ژاپنی ارزیابی شده است و دوم، به کارکردهای فرهنگی اثر توجه شده و تصویری که کتاب می‌کوشد از جامعه و فرهنگ ژاپن به دست دهد تحلیل و بررسی شده است. برای این منظور، مقالاتی از رسانه‌های واقعی ژاپن به‌طور تصادفی انتخاب شده‌اند و با برچسب‌دهی موضوعی و برچسب‌دهی قطبیت، به‌لحاظ کمی و کیفی با مقالات کتاب مقایسه شده‌اند.

کلیدواژه‌ها: زبان ژاپنی، آموزش زبان، متون مطبوعاتی، روزنامه، برچسب موضوعی، برچسب قطبیت.

۱. مقدمه

این کتاب با عنوان آموزش زبان ژاپنی با متون روزنامه برای تدریس زبان ژاپنی به غیرژاپنی‌زبان‌ها در ژاپن و سایر کشورهای جهان تألیف شده است. هدف آن آموزش خواندن متون مطبوعاتی ژاپنی و معرفی اصطلاحات خاص و ساخت‌های دستوری رایج در متون مطبوعاتی و آشنا ساختن زبان‌آموزان با جامعه و فرهنگ ژاپن است. در زبان ژاپنی

* استادیار زبان و ادبیات ژاپنی، دانشکده زبان‌ها و ادبیات خارجی دانشگاه تهران، ayathosseini@ut.ac.ir
تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۰۳/۲۸، تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۰۵/۱۲

متون مطبوعاتی به لحاظ سبک و گونه زبانی ویژگی‌های خاصی دارند که این ویژگی‌ها متون مطبوعاتی را از سایر متون متمایز می‌سازند. حذف بسیاری از واژه‌ها، استفاده از جملات کوتاه‌شده، قالب‌های دستوری خاص جملات روزنامه‌ای، و استفاده از واژه‌های رایج ژورنالیستی برخی از ویژگی‌های این متون هستند. بنابراین، در آموزش زبان ژاپنی وجود درسی با عنوان «متون مطبوعاتی» و کتاب درسی مناسب برای تدریس در کلاس این درس ضروری است.

خوش‌بختانه به این ضرورت در برنامه درسی رشته «زبان و ادبیات ژاپنی» در مقطع کارشناسی، مصوب سال ۱۳۹۴ دفتر برنامه‌ریزی آموزش عالی وزارت علوم، تحقیقات، و فناوری نیز توجه شده است و در این برنامه، دو درس با عناوین «خواندن متون مطبوعاتی» و «ترجمه متون مطبوعاتی» گنجانده شده است. در بخش «اهداف» و «سرفصل‌ها»ی این درس در برنامه درسی یادشده دو هدف عمده برای ارائه این درس مشاهده می‌کنیم: نخست، آشناسدن دانشجویان با زبان و سبک و اصطلاحات رایج در متون مطبوعاتی ژاپنی و دوم آشناسدن او با جامعه و فرهنگ ژاپن و مسائل و دغدغه‌های آن.

باتوجه به این‌که کتاب موردنقد، در حال حاضر، یکی از کتاب‌هایی است که در غیاب منابع درسی تدوین شده در داخل کشور، برای تدریس در کلاس درس «خواندن متون مطبوعاتی» و «ترجمه متون مطبوعاتی» به کار می‌روند، در نقد حاضر می‌کوشیم ابعاد آموزشی این کتاب را باتوجه به دو هدف یادشده در بالا بسنجیم و نقد و تحلیل کنیم. یعنی دو پرسش اصلی ما در نقد این اثر آن خواهد بود که اولاً آیا این کتاب قادر است به نحوی کارآمد و اثربخش دانشجویان را با زبان و سبک و اصطلاحات رایج در متون مطبوعاتی ژاپنی آشنا سازد (کارکرد زبانی) و ثانیاً آیا این کتاب می‌تواند به نحوی دقیق و صحیح دانشجویان را با جامعه و فرهنگ امروز ژاپن و مسائل و دغدغه‌های واقعی آن آشنا سازد یا خیر (کارکرد فرهنگی).

پس از معرفی توصیفی اثر در بخش دوم، کارکردهای زبانی و فرهنگی کتاب را در بخش سوم نقد و بررسی خواهیم کرد. برای بررسی کارآمدی کتاب در آموزش زبان و سبک رایج در متون مطبوعاتی (کارکرد زبانی) روی ساختار داخلی درس‌ها متمرکز خواهیم شد و هریک از بخش‌های تشکیل‌دهنده درس‌ها را به لحاظ کمی و کیفی بررسی خواهیم کرد. برای یافتن پاسخ پرسش دوم، یعنی روشن‌ساختن این نکته که آیا کتاب در معرفی درست جامعه و فرهنگ ژاپن موفق است یا خیر (کارکرد فرهنگی)، روی محتوا و نوع

مقالات انتخاب شده برای ارائه در درس های کتاب متمرکز خواهیم شد و مقالات آورده شده در کتاب را برحسب موضوع طبقه بندی و تحلیل خواهیم کرد.

۲. معرفی توصیفی اثر

کتاب آموزش زبان ژاپنی با متون روزنامه برای نخستین بار در نوامبر ۲۰۰۷ در انتشارات جاپان تایمز (The Japan Times, Ltd) منتشر شد و چاپ سوم آن با اصلاحات و تجدیدنظر در آوریل ۲۰۱۰ به بازار آمد. نویسندگان این کتاب اوسامو میزوتانی (۱۹۳۲-۲۰۱۴) و همسرش نوبوکو میزوتانی (۱۹۲۹) هستند. اوسامو میزوتانی زبان شناس و استاد آموزش زبان ژاپنی بود و علاوه بر تدریس و پژوهش در زمینه آموزش زبان ژاپنی، سوابقی نظیر مشارکت در بنیان گذاری «آزمون سنجش توانایی زبان ژاپنی (JLPT)»، ریاست «انجمن آموزش زبان ژاپنی»، ریاست «مؤسسه ملی زبان شناسی و زبان ژاپنی»، و ریاست «دانشگاه مطالعات خارجی ناگویا» را نیز در کارنامه خود داشت. خانم نوبوکو میزوتانی نیز زبان شناس، پژوهش گر، و مدرس زبان ژاپنی و استاد پیشین «دانشگاه اوچانو میزو» است.

کتاب در اندازه $۱۸\text{cm} \times ۲۶\text{cm}$ منتشر شده است که قطعی غیرمتداول در ایران، اما نزدیک به قطع وزیری است و ۱۵۴ صفحه اصلی به علاوه دوازده صفحه مقدماتی دارد. این اثر مانند اغلب کتاب های درسی چاپ شده در ژاپن، به لحاظ فنی کیفیت بسیار بالایی دارد. اندازه و قلم حروف ژاپنی و لاتین به کاررفته مناسب و مطلوب است، صفحه بندی و گرافیک زیبا، ساده، و چشم نوازی دارد، از طرح جلد ساده و گویایی برخوردار است و جنس کاغذ و کیفیت صحافی آن بسیار بالاست. از نظر رعایت قواعد نگارشی و نکات ویرایشی و استفاده از علائم سجاوندی تمامی استانداردهای کتب درسی در آن رعایت شده است و اشتباه تایپی نیز در کتاب مشاهده نشد. درخصوص مسائل مرتبط با حروف چینی کتاب در بخش ۱.۱.۳ توضیحات بیشتری داده خواهد شد.

بخش های تشکیل دهنده کتاب عبارت اند از دو صفحه عنوان و اطلاعات شناس نامه ای کتاب، یک صفحه مقدمه کوتاه به زبان های ژاپنی و انگلیسی، دو صفحه فهرست مطالب کتاب به ژاپنی و انگلیسی، دو صفحه توضیحات درباره روش استفاده از کتاب در کلاس به زبان ژاپنی و دو صفحه ترجمه همین توضیحات به انگلیسی، دو صفحه شامل جدول نشان دهنده مشخصات و تاریخ چاپ روزنامه هایی که مقالات کتاب از آن گرفته شده است،

بخش اصلی کتاب شامل شصت درس که در ۱۳۰ صفحه تدوین یافته است، ترجمه متون کلیه مقالات به انگلیسی در ده صفحه و فهرست واژه‌های دشوار کتاب با شماره درس مربوطه، بدون ذکر معانی واژه‌ها در سیزده صفحه.

بخش اصلی یعنی درس‌های کتاب از شصت درس دوصفحه‌ای تشکیل شده است و پنج مقاله اضافی نیز به شکل تصاویر بریده روزنامه در لابه‌لای این شصت درس گنجانده شده‌اند. هر درس کتاب از پنج بخش تشکیل شده است که به ترتیب عبارت‌اند از یک مقاله برگرفته از روزنامه، که عمدتاً یک یادداشت خبری کوتاه است، بخش واژگان شامل فهرست واژه‌های دشوار مقاله به همراه معنای واژه‌ها به زبان انگلیسی، تمرین درک مطلب شامل سه جمله از متن، دارای جای خالی برای پرکردن، مکالمه شامل دو مکالمه کوتاه درباره موضوع مقاله، یکی رسمی و دیگری خودمانی و بخش تمرین گفت‌وگو متشکل از یک تمرین جای‌گزینی کوتاه.

کتاب هم‌چنین دو لوح فشرده ضمیمه دارد که در آن‌ها فایل‌های صوتی مربوط به کتاب ذخیره شده است. در این فایل‌های صوتی، متن مقاله‌ها و گفت‌وگوهای هر درس خوانده شده است. قیمت روی جلد کتاب ۲۵۰۰۰ یین (تقریباً ۲۵ دلار) است.

۳. نقد و بررسی اثر

در این بخش، ابتدا عملکرد کتاب به مثابه یک متن آموزشی مورد بررسی و تحلیل قرار می‌گیرد و با اصول و معیارهای تهیه متون آموزشی برای تدریس زبان‌های خارجی سنجیده می‌شود. سپس عملکرد فرهنگی کتاب ارزیابی می‌گردد و تصویری که کتاب تلاش می‌کند از جامعه ژاپن و ویژگی‌های آن برای مخاطب ترسیم کند، با تصویری که از مطالعه مطبوعات واقعی ژاپن به دست می‌آید مقایسه خواهد شد.

۱.۳ کارکرد زبانی کتاب

کتاب مورد بررسی از شصت درس تشکیل شده و هر درس متشکل از پنج بخش مختلف است. برای بررسی کارکرد آموزش زبانی کتاب، محتوای درس‌های کتاب تحلیل خواهد شد و هریک از بخش‌های تشکیل‌دهنده هر درس معرفی و نقد می‌شود تا روشن گردد که کتاب تا چه میزان در آموزش زبان رایج در مطبوعات ژاپن و اصطلاحات آن موفق است.

۱.۱.۳ متن مقاله

در ابتدای هر درس یک مقاله، خبر، یا یادداشت کوتاه روزنامه‌ای به زبان ژاپنی آورده شده است. طبق آنچه در مقدمه آمده است، این مقالات از ستونی با عنوان «communication cues» که در فاصله بین سال‌های ۲۰۰۵ تا ۲۰۰۷ در روزنامه *The Japan Times* چاپ شده برگرفته شده‌اند. همگی مقالات کاملاً با قواعد متعارف زبان رایج در متون مطبوعاتی ژاپنی مطابقت می‌کنند. درخصوص محتوای مقالات در بخش «کارکرد فرهنگی کتاب» صحبت خواهیم کرد، اما ذکر چند نکته در این خصوص در این جا لازم است.

نخست آن که اکثریت قریب به اتفاق مقالات کتاب را یادداشت‌های خبری تشکیل می‌دهند. یعنی مطالب کتاب عمدتاً از بین اخبار مطبوعات انتخاب شده‌اند. درحالی که متون مطبوعاتی گستره وسیعی از انواع متون شامل خبر، گزارش، تحلیل، مصاحبه، طنزهای مطبوعاتی، آگهی، و غیره را در بر می‌گیرد و اساساً هر کتابی که با هدف آموزش متون مطبوعاتی تهیه شده باشد، می‌بایست زبان آموز را تا حد ممکن با تمام انواع این متون آشنا سازد. مسئله مهم دیگر آن است که در این کتاب، به‌طور کامل، از یادداشت‌ها و اخبار مربوط به سایر کشورها صرف نظر شده است و کلیه متون آورده شده مربوط به اخبار داخلی کشور ژاپن است. شاید این تصمیم مؤلفان را چنین بتوان توجیه کرد که چون هدف آن‌ها آشناساختن زبان آموز با جامعه و فرهنگ ژاپن بوده است، از اخبار بین‌المللی چشم‌پوشی کرده‌اند. با این حال، مقالات بین‌المللی و اخبار مربوط به کشورهای مختلف دنیا بخش مهمی از متون مطبوعاتی هر زبانی را تشکیل می‌دهند و آشنایی با این متون و اصطلاحات تخصصی که در اخبار خارجی به کار می‌روند نیز برای زبان آموز لازم است. به‌علاوه، بسیاری از زبان آموزان خارجی در مطالعه مطبوعات، به دنبال اخبار خارجی و به‌ویژه اخبار مرتبط با کشور خود می‌گردند. مثلاً اخبار مرتبط با اسلام و ایران برای زبان آموزان ایرانی جذابیت و اهمیت بالایی خواهد داشت. از این رو، جای خالی مطالب و اخبار بین‌المللی در کتاب محسوس است.

به‌لحاظ صوری نیز چند اشکال عمده بر بخش مقالات وارد است. اشکال نخست متوجه طول و حجم مقالات است. مقالات آورده شده در این کتاب در مقایسه با مقالات و یادداشت‌های روزنامه‌ای مرسوم در مطبوعات ژاپن بسیار کوتاه هستند. تقریباً تمامی مقالات کتاب حجمی بین ۲۰۰ تا ۳۰۰ نویسه (character) ژاپنی دارند؛ یعنی طول کل مقاله فقط بین شش تا هشت سطر است. مشکلی که این حجم اندک ایجاد می‌کند آن است که زبان آموز

را به مقالات کوتاه عادت می‌دهد و مقالات واقعی روزنامه‌ها، که عمدتاً حجمی چندین برابر مقالات این کتاب دارند، به نظر او خسته‌کننده و طولانی خواهند آمد.

مشکل دیگری که می‌توان در ارتباط با مقالات به آن اشاره کرد این است که تمامی مقالات کتاب به‌استثنای تصاویری که به شکل بریده روزنامه آورده شده‌اند، به شکل افقی حروف چینی شده‌اند. در زبان ژاپنی هر دو نوع حروف چینی افقی و عمودی متداول است، اما سطرهای اغلب روزنامه‌ها به شکل عمودی حروف چینی می‌شوند. زبان‌آموزان خارجی در کتب درسی خود بیش‌تر با نوشتار افقی آشنا می‌شوند و مجالی برای خواندن متونی که به صورت عمودی نوشته شده‌اند نمی‌یابند. بهتر بود مقالات بیش‌تری از کتاب به صورت نوشتار عمودی آورده می‌شد، تا زبان‌آموزان در کنار آشناسدن با زبان متون مطبوعاتی، با فرم رایج این نوع متون نیز بیش‌تر آشنا می‌شدند.

نکته‌نهایی درخصوص متن مقالات قلم (font) به کاررفته در آنهاست. این قلم نیز با قلم متداول روزنامه‌های ژاپن متفاوت است. شایسته بود تا در حروف چینی این مقالات نیز از قلمی مشابه آنچه در روزنامه‌ها به کار می‌رود استفاده می‌شد تا مخاطبان کتاب به لحاظ بصری نیز با فضای این نوع متون آشناتر گردند.

۲.۱.۳ فهرست واژه‌های دشوار مقاله

در هر درس پس از مقاله، فهرستی از واژه‌های دشوار به کاررفته در مقاله در دو ستون به هم‌راه تلفظ این واژه‌ها با حروف هجانگار هیراگانا و معانی آنها به زبان انگلیسی آورده شده است. وجود این فهرست بلافاصله پس از متن مقاله بسیار سودمند است و زبان‌آموز آشنا با زبان انگلیسی را در فهم متون مقالات از مراجعه به فرهنگ‌های لغت بی‌نیاز می‌سازد. تنها مشکلی که در این فهرست‌ها مشاهده می‌شود اصرار بر آوردن تعداد زیادی از واژه‌ها در آن و در نتیجه، ورود بسیاری از واژه‌های آسان و پیش‌پاافتاده به این فهرست‌هاست. گویا مؤلفان کتاب برای این فهرست دو ستون حدوداً پانزده تا بیست سطری در نظر گرفته‌اند و برای پرشدن این حجم از صفحه کتاب، فهرست واژه‌های دشوار تمام درس‌ها را به یک اندازه ترتیب داده‌اند. برای نمونه، در واژه‌های دشوار دو درس نخست کتاب، واژه‌هایی نظیر 朝 (صبح)، 車 (خودرو)، 目 (چشم)، و غیره را مشاهده می‌کنیم که همگی برای زبان‌آموزی که به مرحله خواندن متون مطبوعاتی رسیده است، واژه‌هایی بسیار ساده و پیش‌پاافتاده محسوب می‌شوند. اصرار بر آوردن این قبیل واژه‌های ساده موجب افزایش حجم کتاب و کسالت‌بارشدن آن برای زبان‌آموز می‌گردد.

۳.۱.۳ تمرین درک مطلب

پس از بخش واژگان در هر درس، بخشی با عنوان «بررسی محتوا» وجود دارد که در آن سه جمله دارای جای خالی به عنوان آزمون درک مطلب (cloze test) آورده شده است. مخاطب کتاب می‌بایست باتوجه به محتوای مقاله و مطالب آورده شده در آن، واژه‌های مناسب را در جاهای خالی بنویسد. هدف این تمرین اساساً حصول اطمینان از درک کامل و صحیح زبان‌آموز از محتوای مقاله است. وجود تمرین‌ها و پرسش‌های درک مطلب برای چنین کتابی بسیار مغتنم و مفید است و ابزاری سودمند برای کاربر کتاب است تا فهم خود را از محتوای درس بیازماید. باین حال، روش تدوین تمرین‌های درک مطلب کتاب بسیار ساده و ابتدایی است و چنین تمرین کوتاه و ساده‌ای قادر به سنجش میزان درک زبان‌آموز از متن نیست. مؤلفان می‌توانستند با آوردن تمرینات بیش‌تر و متنوع‌تر، هم بر غنای این بخش بیفزایند و عملکرد آن را بهبود بخشند، و هم آن را برای مخاطب جذاب‌تر و چالش‌برانگیزتر سازند.

نمونه‌های بسیاری از تمرین‌های متنوع برای درک مطلب نوشتاری را می‌توان برشمرد که از آن جمله می‌توان به تمرین‌های تعیین درست/ نادرست، پرسش‌های بله/ خیر، پرسش‌های چندگزینه‌ای، تمرین‌های انتقال اطلاعات (information transfer) که در آن زبان‌آموز براساس اطلاعات داده‌شده در مقاله جدول‌هایی را پر می‌کند، و غیره اشاره کرد (Nation 2009: 77-92). مؤلفان می‌توانستند با به‌کارگیری این نوع تمرین‌ها، بخش درک مطلب را مفیدتر و کارآمدتر سازند. به‌ویژه تمرین‌های انتقال اطلاعات از آن جهت که مقالات روزنامه‌ای سرشار از اطلاعات گوناگون و اعداد و ارقام هستند، تمرین‌های درک مطلب بسیار مناسبی برای این‌گونه مقالات به‌شمار می‌آیند.

مسئله مهم دیگر درخصوص تمرین‌های درک مطلب آن است که پاسخ سه تمرین هر درس در پانوشته صفحه مقابل آن آورده شده است. بدین ترتیب، زبان‌آموزی که می‌بایست جاهای خالی تمرین را پر کند، پاسخ صحیح را در صفحه مجاور مشاهده می‌کند و این مسئله کارکرد این تمرین‌ها را به‌مثابه فعالیت کلاسی کم‌اثر کرده است. بهتر بود مؤلفان کتاب این پاسخ‌ها را مانند اغلب کتاب‌های درسی، به آخر کتاب انتقال می‌دادند.

۴.۱.۳ مکالمه

پس از تمرین‌های درک مطلب دو مکالمه کوتاه آورده شده است که در آن‌ها دو شخصیت درباره موضوع مطرح‌شده در مقاله گفت‌وگو می‌کنند. طول هر یک از این

مکالمه‌ها از چهار جمله تجاوز نمی‌کند. مکالمه اول در موقعیتی رسمی انجام می‌شود و مکالمه دوم موقعیتی غیررسمی و خودمانی دارد و اغلب شخصیت‌های آن اعضای یک خانواده هستند. در ستون باریکی در سمت راست این مکالمه‌ها، ترجمه مکالمه به زبان انگلیسی آورده شده است.

استفاده از مکالمه‌ها این سود را دارد که زبان‌آموز می‌تواند کاربرد عملی اصطلاحات و قالب‌های دستوری رایج در گفتمان مطبوعاتی را در گفتار ژاپنی نیز ببیند و با شباهت‌ها و تفاوت‌های گونه گفتاری و گونه نوشتاری زبان ژورنالیستی آشنا شود. اشکال عمده این بخش کوتاه و مختصر بودن بیش از حد آن است. اغلب مکالمه‌ها در دو جمله کوتاه خلاصه شده‌اند؛ به طوری که مجالی برای آموزش نکات ضروری باقی نمانده است و بار آموزشی دو مکالمه در عمل بسیار ناچیز است. این بخش به خاطر کوتاهی مکالمه‌ها و اندک بودن بار آموزشی، عملاً به مقایسه‌ای ساده و کوتاه بین گونه گفتاری خودمانی و گونه گفتاری رسمی تبدیل شده است که البته از حیطة اهداف کتاب خارج است.

۵.۱.۳ تمرین گفت‌وگو

این بخش را، که در پایان هر درس آمده، می‌توان ضعیف‌ترین بخش کتاب دانست. این تمرین درحقیقت تکمله‌ای بر بخش پیشین است و هدف از آن واداشتن مخاطب به استفاده از مطالب آموخته‌شده در بخش مکالمه به صورت عملی و تمرین کردن گفت‌وگو درباره مسائل ژورنالیستی است. همان‌طور که گفته شد، مؤلفان کتاب کوشیده‌اند زبان مطبوعاتی و روزنامه‌ای محدود به نوشتار نشود و مخاطب کتاب با گفت‌وگو درباره موضوعات ژورنالیستی نیز آشنا گردد که این مسئله امتیاز مهمی برای کتاب محسوب می‌شود. با این حال، عجیب آن است که این بخش مهم تنها به یک تمرین جای‌گزینی (substitution drill) ساده و کوتاه منحصر شده است؛ به این شکل که یکی از مکالمات بخش پیشین در این بخش نیز آورده شده است و زیر دو کلمه در این مکالمه کوتاه خط کشیده شده است. بعد در زیر مکالمه، سه گزینه برای جای‌گزین کردن با هریک از این دو کلمه داده شده است.

تمرینات جای‌گزینی یکی از تمرینات «مکانیکی» قدیمی در آموزش زبان هستند که در روش‌هایی نظیر «روش شنیداری-زبانی» (audio-lingual method) در اواسط قرن بیستم بسیار رایج بود. هدف از این نوع تمرین‌ها عادت‌دادن زبان‌آموز به ساخت‌های صوری زبان دوم بدون توجه به معنی و محتوای پاره‌گفتارها بود (Van Patten and Benati 2015: 68).

این گونه تمرینات امروزه نیز به عنوان تمرین مکمل، در کنار سایر تمرین‌ها و تکلیف‌های آموزش زبان مورد استفاده قرار می‌گیرند، اما استفاده از تنها یک تمرین جای‌گزینی کوتاه در درس‌های کتاب متون مطبوعاتی امری نادر و عجیب است. این تمرین‌های جای‌گزینی کوتاه در کتاب، در عمل نقش چندانی در راستای هدف کتاب، یعنی آموزش متون مطبوعاتی، ایفا نمی‌کند و تنها بخشی قابل توجه از فضای کتاب را اشغال کرده است.

نمونه‌های زیادی از تمرین‌های کتبی و شفاهی مناسب برای آموزش متون مطبوعاتی می‌توان نام برد (Takamizawa 2004: 118-121) که جای تمامی این تمرین‌ها در درس کتاب مورد نقد خالی است. از تمرین‌های مفید برای متون روزنامه‌ای می‌توان به فشرده‌خوانی (intensive reading)، خواندن سرعتی (speed reading)، خواندن برای انجام تکالیف مشخص (task reading)، و غیره اشاره کرد. هم‌چنین برای تمرین گفت‌وگو در خصوص موضوعات ژورنالیستی نیز می‌توان از تمرین‌های ارتباطی (communicative) مؤثرتر نظیر پرسش و پاسخ با در نظر گرفتن خلأ اطلاعاتی (information gap)، ایفای نقش (role play)، اجرای سناریو (scenario play)، و غیره استفاده کرد که مکمل‌های بسیار خوبی برای تمرین‌های کتبی به‌شمار می‌روند.

۶.۱.۳ لوح فشرده همراه کتاب

وجود فایل‌های صوتی ذخیره‌شده بر روی لوح‌های فشرده نقطه قوتی برای کتاب محسوب می‌شود. در فایل‌های هر درس، زبان‌آموز نخست متن مقاله را می‌شنود. اما متن خوانده‌شده در لوح فشرده به لحاظ سبکی اندکی با متن مقاله درج‌شده در کتاب متفاوت است. متن کتاب کاملاً با سبک نوشتاری رسمی (da-dearu-tai) نوشته شده، در حالی که خوانش فایل صوتی به زبان گفتاری محترمانه (desu-masu-tai) یعنی سبک رایج در اخبار رادیو و تلویزیون نزدیک است. حسن این تفاوت ظریف آن است که زبان‌آموز را با دو گونه نوشتاری و گفتاری محتوایی واحد آشنا می‌سازد و علاوه بر متون روزنامه‌ای، او را برای درک محتوای رسانه‌های دیداری و شنیداری نیز آماده می‌کند.

پس از متن مقاله هر درس، بخش مکالمه نیز به صورت فایل صوتی آورده شده است که در آن دو گوینده مرد و زن متن مکالمه کتاب را اجرا می‌کنند. این بخش نیز از آن‌جاکه زبان‌آموز را با تلفظ دقیق، لحن و آهنگ صحیح، و سرعت طبیعی مکالمه‌ها آشنا می‌کند بسیار مفید و ارزشمند است.

۲.۳ کارکرد فرهنگی کتاب

اصولاً یکی از کارکردهای کتاب‌های درسی آموزش زبان، به‌ویژه کتاب‌های متون مطبوعاتی آن است که مخاطب کتاب با خواندن مطالب مندرج در آن با فرهنگ و جامعه زبان مقصد نیز آشنا می‌شود و تصویری از آن جامعه و فرهنگ در ذهنش شکل می‌گیرد. مؤلفان کتاب‌های آموزش متون مطبوعاتی نیز طبیعتاً با آگاهی از این کارکرد مهم، باید بکوشند اخبار و مقالات را به‌لحاظ محتوایی به‌گونه‌ای برگزینند که به‌درستی نماینده متون رایج در فضای مطبوعاتی آن زبان باشد. یعنی علاوه‌بر مسائل صوری و زبانی، اخبار و مقالات انتخاب‌شده به‌لحاظ محتوایی نیز متوازن و تاحد امکان مشابه مقالات و اخبار واقعی باشند؛ به‌نحوی که پس از خواندن این متون، تصویری درست، دقیق، و واقع‌گرایانه از جامعه و فرهنگ زبان مقصد در ذهن مخاطب شکل گیرد.

در این بخش می‌کوشیم کتاب موردبحث را از این منظر مورد نقد و بررسی قرار دهیم و نقاط قوت و ضعف آن را آشکار سازیم. برای این منظور و با هدف مقایسه محتوای شصت مقاله مندرج در کتاب با مقالات موجود در مطبوعات ژاپن، شصت مقاله واقعی به‌صورت تصادفی از یکی از مطبوعات ژاپن انتخاب و بررسی شدند. تمامی این مقالات از تارنمای اینترنتی روزنامه آساهی (*Asahi Shimbun*) انتخاب شدند. روزنامه آساهی با حدود ۱۴۰ سال قدمت، یکی از پنج روزنامه سراسری کشور ژاپن و دومین روزنامه پرتیراژ این کشور است. این مقالات از صفحه موسوم به «آخرین اخبار» در تارنمای مذکور استخراج شدند که در این صفحه آخرین اخبار، مقالات، یادداشت‌ها، و تحلیل‌های درج‌شده در تارنمای روزنامه، بدون توجه به موضوع و حوزه مربوطه و فقط به‌ترتیب زمان بارگذاری قابل مشاهده است و به همین دلیل، مجموعه مناسبی برای بررسی محتوایی متون مطبوعات ژاپن و مقایسه عینی و بی‌طرفانه با مقالات کتاب به‌شمار می‌آیند. برای رعایت اصل انتخاب تصادفی، شصت مقاله بدون توجه به موضوع و محتوا و فقط با توجه به زمان انتشار انتخاب شدند. با توجه به این که کتاب موردنقد در این مقاله تنها اخبار و مقالات داخلی را آورده است، برای افزایش دقت مقایسه، در جست‌وجوی اینترنتی نیز از اخبار و مقالات مرتبط با سایر کشورها صرف‌نظر شد و فقط به مطالب مربوط به مسائل داخلی ژاپن بسنده شد. هم‌چنین در زمان انجام این جست‌وجو (۲۸ بهمن ۱۳۹۶)، بازی‌های المپیک زمستانی سال ۲۰۱۸ در پیونگ‌چانگ کره جنوبی در حال برگزاری بود و طبیعتاً بخش قابل‌توجهی از اخبار مطبوعات ژاپن نیز به پوشش این بازی‌ها اختصاص یافته بود. به همین دلیل، و برای حفظ توازن، از آوردن اخبار و مقالات مرتبط با بازی‌های المپیک زمستانی نیز در این مطالعه

خودداری شد. برای این منظور، ۱۵۵ مقاله از تارنمای مذکور به ترتیب زمان انتشار انتخاب، مطالعه و بررسی شد و پس از بررسی، از این تعداد ۹۵ مقاله به دلیل ارتباط با مسائل خارجی یا بازی‌های المپیک حذف شدند تا شصت مقاله برای مقایسه با مقالات کتاب باقی ماند. زمان انتشار جدیدترین مقاله انتخاب شده ساعت ۱۷:۱۰ هفدهم فوریه ۲۰۱۸ و زمان انتشار قدیمی‌ترین مقاله انتخاب شده ساعت ۱۵:۴۶ روز شانزدهم فوریه ۲۰۱۸ بود.

در مرحله بعدی، شصت مقاله کتاب و شصت مقاله انتخاب شده از تارنمای آسامی برچسب‌دهی موضوعی شدند. موضوعات انتخاب شده عبارت بودند از نه حوزه «اجتماعی»، «اقتصادی»، «حوادث»، «سلامت»، «سیاسی»، «علم و فناوری»، «محیط زیست»، «هنری»، و «ورزشی». به هریک از مقالات، با توجه به محتوای آن، حداقل یک و حداکثر دو برچسب داده شد. برای مثال، مقاله‌ای که نتیجه یک مسابقه ورزشی را بیان می‌کرد و فقط به حوزه ورزش مربوط بود فقط برچسب «ورزشی» دریافت کرد، در حالی که مثلاً مقاله‌ای که درباره یک اختراع جدید پزشکی نوشته شده بود، هم برچسب «علم و فناوری» و هم برچسب «سلامت» دریافت کرد.

در مرحله بعد، محتوای مقالات مطالعه و بررسی شد و با توجه به این محتوا، برچسب‌دهی قطبیت انجام شد؛ یعنی مقالات به دو دسته مثبت و منفی دسته‌بندی شدند. از آن‌جا که شاید در مورد محتوای یک خبر اختلاف نظر وجود داشته باشد، از برچسب‌دهی قطبیت برای تقسیم‌بندی و تحلیل خبرها استفاده می‌شود. از برچسب قطبیت اغلب در پژوهش‌های اقتصادی و برای مطالعه بازار استفاده می‌شود تا تأثیر اخبار گوناگون بر روی خریداران و فروشندگان کالا و سهام سنجیده شود. اما در این مطالعه، از این روش برای سنجش و تحلیل تصویری که از خواندن کتاب در ذهن خواننده شکل می‌گیرد و مقایسه آن با تصویری که از مطالعه آزاد اخبار مطبوعات ترسیم می‌شود بهره گرفته شد.

دسته‌ای که برچسب «مثبت» دریافت کردند مقالاتی بودند که خبر یا تحلیلی درباره یک رویداد خوشایند و مطلوب و مفید داشتند؛ مانند اخبار منعکس‌کننده پیشرفت‌های علمی، افزایش رفاه، ارتقای سلامت، توسعه سیاسی، آفرینش‌های هنری، و غیره. در مقابل، دسته «منفی» مقالاتی بودند که خبر یا تحلیلی درباره یک رویداد ناخوشایند و نامطلوب و نگران‌کننده بیان می‌کردند؛ مانند اخبار مرتبط با حوادث و جرائم جنایی، بلایای طبیعی، معضلات اجتماعی، تهدیدهای سیاسی و نظامی، تخریب محیط زیست، و غیره. البته این نوع تقسیم‌بندی مطالب به مثبت و منفی در پاره‌ای از موارد امری بسیار دشوار و حساس است؛ زیرا برخی رویدادها هم جنبه مثبت و هم جنبه منفی دارند که نویسنده مقاله می‌تواند

رویداد را از هر دو منظر مورد بررسی قرار دهد. به همین دلیل، علاوه بر عنوان، متن مقالات نیز به دقت مطالعه شد و از میان دو قطب «مثبت» و «منفی»، قطبی که مطلب مقاله در مجموع به سویس سنگینی می‌کرد به عنوان برجسب قطبیت مقاله انتخاب شد.

جدول پیوست ۱ فهرست مقالات منتشر شده در کتاب، برجسب‌های موضوعی و برجسب‌های «مثبت» یا «منفی» هر مقاله را نشان می‌دهد. جدول پیوست ۲ نیز فهرست شصت مقاله اخذ شده از تارنمای روزنامه آساهی به شکل تصادفی را به همراه برجسب‌های موضوعی و برجسب‌های مثبت یا منفی مقالات نشان می‌دهد.

در ادامه، مقالات و اخبار کتاب و محتوای آن‌ها را هم به لحاظ کمی و هم به لحاظ کیفی بررسی و تحلیل خواهیم کرد. در بخش نخست، که مربوط به بررسی کمی است، تعداد مقالات مربوط به هریک از حوزه‌های نُه‌گانه را در کتاب و در مقالات اینترنتی مقایسه کمی خواهیم کرد.

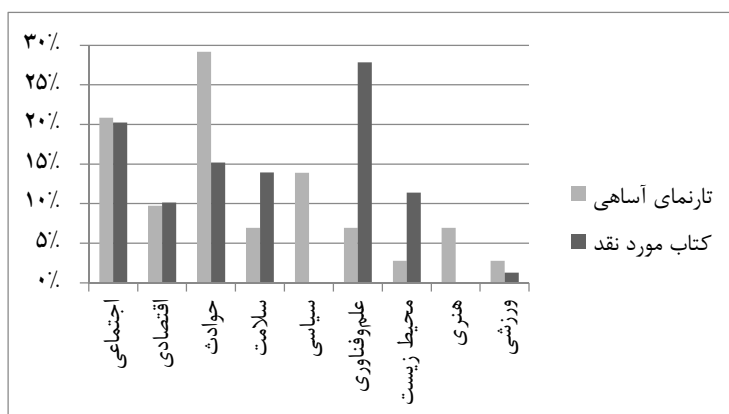
۱.۲.۳ بررسی و مقایسه کمی

در مجموع، برای شصت مقاله مندرج در کتاب مورد نقد، از ۷۹ برجسب موضوعی و برای شصت مقاله اخذ شده از تارنمای آساهی از ۷۲ برجسب موضوعی استفاده شد. جدول ۱ تعداد این برجسب‌ها را در هریک از حوزه‌های نُه‌گانه نشان می‌دهد. هم‌چنین درصد برجسب موضوع مربوطه در کل برجسب‌های داده شده نیز محاسبه و ذکر شده است.

جدول ۱. تعداد مقالات در هریک از موضوعات نُه‌گانه

برجسب‌ها	کتاب مورد نقد	تارنمای آساهی
اجتماعی	۱۶ (%۲۰)	۱۵ (%۲۱)
اقتصادی	۸ (%۱۰)	۷ (%۱۰)
حوادث	۱۲ (%۱۵)	۲۱ (%۲۹)
سلامت	۱۱ (%۱۴)	۵ (%۷)
سیاسی	۰ (%۰)	۱۰ (%۱۴)
علم و فناوری	۲۲ (%۲۸)	۵ (%۷)
محیط زیست	۹ (%۱۱)	۲ (%۳)
هنری	۰ (%۰)	۵ (%۷)
ورزشی	۱ (%۱)	۲ (%۳)
مجموع	۷۹ (%۱۰۰)	۷۲ (%۱۰۰)

نمودار ۱. نیز، که براساس داده‌های جدول ۱ تهیه شده است، فراوانی مقالات کتاب مورد نقد و مقالات استخراج‌شده از تارنمای آساهی را در حوزه‌های نُه‌گانه به‌شکل نمودار میله‌ای نشان می‌دهد.

نمودار ۱. تعداد مقالات در هریک از موضوعات نه‌گانه

همان‌طور که از جدول ۱ و نمودار ۱ مشخص است، فراوانی مقالات کتاب در حوزه‌های مختلف در پاره‌ای موارد تفاوت چشم‌گیری با فراوانی مقالات استخراج‌شده از اینترنت به‌صورت تصادفی دارد. این تفاوت در سه حوزه اجتماعی، اقتصادی، و ورزشی بسیار اندک و قابل صرف‌نظر کردن است. یعنی حدود ۲۰ درصد مقالات کتاب مورد بحث به موضوعات اجتماعی، حدود ده درصد به موضوعات اقتصادی، و کم‌تر از دو درصد به موضوعات ورزشی اختصاص داده شده است که همین نسبت‌ها را در مقالات اخذ‌شده از اینترنت نیز مشاهده می‌کنیم. این بدان معناست که نسبت مقالات اجتماعی، اقتصادی، و ورزشی کتاب به کل مقالات با همین نسبت در مقالات واقعی که از تارنمای روزنامه آساهی استخراج شده‌اند برابری می‌کند.

اما به جز این سه حوزه، در حوزه‌های دیگر، توزیع مقالات کتاب تفاوت چشم‌گیری با توزیع مقالات تارنمای آساهی دارد. بارزترین تفاوت را در این میان می‌توان در مقالات سیاسی مشاهده کرد. در کتاب مورد نقد هیچ مقاله‌ای با موضوع سیاسی وجود ندارد، در حالی که حدود ۱۴ درصد مقالات اخذ‌شده از اینترنت به موضوعات صرفاً سیاسی اختصاص دارد. براساس تجربه نگارنده نیز همیشه بخش بزرگی از اخبار و متون مطبوعاتی ژاپن به موضوعات سیاسی نظیر اخبار و تحلیل‌های احزاب سیاسی، اخبار انتخابات،

انتصاب، عزل یا استعفای مقامات سیاسی، رسوایی‌های سیاسی، و غیره اختصاص دارد که جای این‌گونه مطالب در کتاب خالی است. می‌توان تصور کرد که مؤلفان به دلیل این‌که اخبار سیاسی می‌توانند سوگیری ایدئولوژیک یا سیاسی نویسنده را نشان دهند یا این‌که مطالب سیاسی به دوره کوتاهی از تاریخ تعلق دارند و به اصطلاح، «تاریخ مصرف» دارند از آوردن این نوع متون چشم‌پوشی کرده‌اند. اما با توجه به این‌که حوزه سیاسی نیز در روزنامه‌نگاری ژاپنی اصطلاحات تخصصی خاص خود را دارد، بهتر بود از مطالبی با موضوعات سیاسی نیز در کتاب استفاده می‌شد.

تفاوت چشم‌گیر دیگر بین موضوعات مقالات کتاب و موضوعات مقالات تارنمای آساهی آن است که تعداد مقالات کتاب در سه حوزه سلامت، علم و فناوری، و محیط زیست به طرز غیرطبیعی زیاد است. اخبار مربوط به این سه حوزه در مجموع حدود ۵۳ درصد از کل مقالات کتاب را به خود اختصاص داده‌اند که رقمی بسیار بالا و غیرعادی است. در مقالاتی که به صورت تصادفی از اینترنت گرفته شده‌اند مجموع مقالات این سه حوزه فقط ۱۷ درصد کل مقالات را به خود اختصاص داده است. هم‌چنین، در بین مقالات کتاب بیش‌ترین تعداد مقالات به حوزه علم و فناوری اختصاص یافته است (۲۸ درصد) که این میزان به شکل بارزی از تعداد مقالات سایر حوزه‌ها بیش‌تر است.

نکته قابل توجه دیگر آن است که تعداد مقالات مربوط به حوزه حوادث در کتاب مورد نقد بسیار کم‌تر از تعداد قابل انتظار است. حدود ۲۹ درصد از مقالات اخذشده از تارنمای روزنامه آساهی به اخبار و تحلیل‌های حوادث اختصاص دارد، درحالی‌که حدود نصف این میزان، یعنی فقط ۱۵ درصد مقالات کتاب به حوادث اختصاص داده شده‌اند. هم‌چنین هیچ‌کدام از مقالات کتاب به موضوعات هنری اختصاص نیافته‌اند. درحالی‌که در مطبوعات ژاپن، بخش قابل توجهی از اخبار و مقالات و مصاحبه‌ها به موضوعات هنری و زندگی هنرمندان می‌پردازد. حدود ۷ درصد از مقالات تارنمای آساهی به موضوعات هنری اختصاص دارد.

به‌طور خلاصه، از بررسی کمی موضوعات مقالات کتاب آموزش زبان ژاپنی با متون روزنامه و مقایسه آن با مقالاتی که به شکل تصادفی از روزنامه آساهی گرفته شده‌اند، می‌توان نتیجه گرفت که موضوعات مقاله‌های کتاب توزیع نامتناسب، نامتوازن، و غیرطبیعی دارند و به لحاظ موضوعی و محتوایی نماینده متون واقعی مطبوعات ژاپن نیستند. به نظر می‌رسد مؤلفان کتاب با انتخاب مقالات بیش‌تری از حوزه‌های سلامت، علم و فناوری، و محیط زیست و با انتخاب مقالات کم‌تری با موضوع حوادث و حذف کلیه مقالات سیاسی،

تصویر جامعه‌ای مرفه، روبه‌پیشرفت، سالم، و امن از ژاپن به خواننده منتقل می‌کنند. خواننده با مطالعه کتاب با جامعه‌ای روبه‌رو می‌شود که دغدغه‌های اصلی آن پژوهش‌های علمی، پیشرفت فناوری، سلامتی انسان‌ها، و حفظ محیط زیست است و حوادث تلخ، معضلات اجتماعی، و کشمکش‌های سیاسی چندانی در آن دیده نمی‌شود. در بخش بعدی موضوعات مقالات کتاب را به‌لحاظ کیفی موردبررسی قرار خواهیم داد.

۲.۲.۳ بررسی و مقایسه کیفی

نتیجه برچسب‌دهی قطبیت به مقالات کتاب و مقالات تارنمای آساهی نیز مؤید نتیجه‌گیری بخش پیش است. از میان شصت مقاله مندرج در کتاب، چهل مقاله برچسب «مثبت» و بیست مقاله برچسب «منفی» دریافت کردند. این بدان معناست که حدود ۶۷ درصد مقالات کتاب موضوعاتی امیدبخش، روشن، و دلگرم‌کننده دارند. درحالی‌که برچسب قطبیت مقاله‌های تارنمای آساهی نشان‌دهنده مسئله‌ای دیگر است. در مقالاتی که به‌طور تصادفی از این تارنما انتخاب شده‌اند، ۳۵ مقاله برچسب «منفی» و ۲۵ مقاله برچسب «مثبت» دریافت کرده‌اند. یعنی کم‌تر از ۴۲ درصد مقالات برگزیده از این تارنما محتوای مثبت دارند و بیش از ۵۸ درصد این مقالات محتوایی نگران‌کننده، ناامیدکننده، و تلخ دارند. به‌طور خلاصه، همان‌طور که بخش پیشین دیدیم، زبان‌آموز خارجی با خواندن این کتاب، در مجموع، تصویری روشن و مثبت از جامعه و فرهنگ ژاپن پیدا می‌کند، درحالی‌که مطالعه مقالات و متون مطبوعاتی واقعی ژاپنی چنین تصویری به مخاطب نخواهد داد.

براساس آمارهای مؤسسه ملی پژوهش‌های جمعیت و امنیت اجتماعی ژاپن، جمعیت ژاپن که در طول تاریخ همواره سیر صعودی داشت، در سال ۲۰۰۸ به نقطه اوج خود، یعنی حدود ۱۲۸ میلیون نفر رسید و پس از آن سیر نزولی آغاز کرد. طبق برآوردهای همین مؤسسه، جمعیت ژاپن به سیر نزولی خود ادامه خواهد داد به‌طوری‌که در سال ۲۰۵۰، ژاپن حدود ۴۰ درصد کاهش جمعیت را تجربه خواهد کرد و با حدود ۱۰۰ میلیون نفر جمعیت، جامعه‌ای سال‌مند را در خود جای خواهد داد. از همین روی، مسئله کاهش مولید و افزایش روزافزون میانگین سنی یکی از اصلی‌ترین معضلات اجتماعی ژاپن به‌شمار می‌رود که از چند دهه پیش کارشناسان درمورد آن هشدار داده‌اند و دست‌کم از سال ۲۰۰۰ به این سو یکی از موضوعات ثابت در رسانه‌های نوشتاری و تصویری ژاپن مسئله کاهش مولید و افزایش سن جامعه بوده است. در

مقالات کتاب مورد بحث نیز دو مقاله به این مسئله اختصاص یافته است که یکی به تخفیف دولت به خانواده‌های پراولاد و دیگری به فناوری‌های حوزه رباتیک، که در عصر کاهش جمعیت به کمک جامعه ژاپن خواهند آمد، می‌پردازد که هر دو خبرهای امیدبخش و مثبتی محسوب می‌شوند. در بین شصت مقاله تارنمای آساهی چهار مقاله به این موضوع اختصاص دارد که به برگزاری جلسات شورای متولی این معضل در ژاپن و تدابیر دولت در این زمینه می‌پردازند.

حذف مقالات سیاسی از کتاب توازن موضوعات آن را کاملاً مختل کرده است. در حالت عادی، بخش قابل توجهی از متون مطبوعاتی ژاپن به موضوعات سیاسی اختصاص می‌یابد. برای مثال، مسئله تغییر قانون اساسی از چند دهه پیش یکی از اصلی‌ترین دغدغه‌های سیاستمداران و فعالان سیاسی ژاپن بوده است. طبق اصل نهم قانون اساسی ژاپن که پس از جنگ دوم جهانی با نظر ایالات متحده تدوین شد، ژاپن اجازه داشتن ارتش ندارد و محافظت از آن برعهده آمریکا گذاشته شده است. از چندین دهه پیش، سیاستمداران و فعالان سیاسی بسیاری درصدد تغییر این اصل برآمده‌اند، اما تاکنون توفیقی حاصل نشده است. با این حال، همواره بحث‌های مربوط به لزوم تغییر یا عدم تغییر قانون اساسی یکی از موضوعات اصلی و مهم رسانه‌های ژاپن بوده است که هیچ انعکاسی در این کتاب ندارد. در این خصوص، دو خبر در مقالات تارنمای آساهی می‌بینیم که یکی به تجمع مردم توکیو در انتقاد به اصل ۹ قانون اساسی و دیگری به تحلیل دلایل عدم تغییر قانون اساسی در ۷۱ سال گذشته اختصاص دارد.

یکی دیگر از موضوعاتی که همواره در رسانه‌ها و متون مطبوعاتی ژاپن حضور پررنگی دارد درگیری‌ها و کشمکش‌های این کشور با همسایگان خود است. اختلاف ایدئولوژیک با کره شمالی و تهدیدهای نظامی و سیاسی این کشور از یک سو و اختلافات تاریخی و منازعات ارضی و دریایی و رقابت‌های سیاسی - اقتصادی ژاپن با چین و کره جنوبی همواره بازتاب بسیار گسترده‌ای در ژاپن دارد و علاوه بر صفحات و ستون‌های سیاست خارجی، در حوزه‌های گوناگون اخبار داخلی نیز منعکس می‌گردد. با این حال، این اخبار نیز حضوری در کتاب مورد نقد ندارند. در خبرهای روزنامه آساهی اما خبری وجود دارد که در آن یکی از اعضای کابینه ژاپن خواستار تداوم فشار بر کره شمالی شده است.

همین‌طور مسئله حضور نظامی آمریکا در ژاپن و به‌ویژه پایگاه‌های نظامی این کشور در اوکیناوا و نظرات موافق و مخالف شهروندان و سیاستمداران ژاپنی

در این خصوص نیز یکی از موضوعات دائمی مطبوعات ژاپن است که انعکاسی در اخبار این کتاب ندارد. در اخبار تارنمای آساهی اما دو خبر در این خصوص وجود دارد که در یکی از آن‌ها می‌خوانیم که نویسنده مقاله‌ای، که به سکوت رسانه‌های ژاپنی در مقابل حضور نظامی آمریکا در این کشور انتقاد تندی کرده بود، مجبور به عذرخواهی شده است و در دیگری می‌بینیم که قطعه‌ای از یک هواپیمای نظامی آمریکایی در حال پرواز جدا شده و در خاک ژاپن سقوط کرده است، اما مقامات نظامی آمریکایی در این خصوص سکوت کرده‌اند.

در کنار مسائل مذکور، به نظر می‌رسد مهم‌ترین اشکال محتوایی کتاب مورد بحث رویکرد آن در پرداختن به اخبار حوادث است. اخبار حوادث یکی از مهم‌ترین و پرخواننده‌ترین بخش‌های متون مطبوعاتی به‌شمار می‌آیند. این اخبار نوعاً ماهیتی نگران‌کننده و هشداردهنده دارند و اغلب به‌عنوان اخبار منفی قلمداد می‌شوند. همان‌طور که گفته شد، تعداد اخبار حوادث درج‌شده در این کتاب از تعداد طبیعی و موردانتظار آن بسیار کم‌تر است و این مسئله توازن محتوایی مقالات کتاب را بر هم زده است. از سوی دیگر، به نظر می‌رسد در انتخاب اخبار حوادث این کتاب نیز کوشش شده است اخبار ملایم‌تری انتخاب شوند و در این اخبار، در کنار بیان اتفاقی ناخوشایند، نکته مثبت یا موضوع جالبی را نیز در خصوص جامعه ژاپن بازگو کنند.

مثلاً در میان اخبار حوادث کتاب، به خبرهایی از این دست برمی‌خوریم: نجات کوه‌نوردان گرفتار در برف، دست‌گیری قاتلان، کلاه‌برداران، و سارقان با کمک فناوری‌های جدید یا با هشیاری پلیس، جلوگیری پلیس از یک خودکشی، نجات چند ملوان چینی و فیلیپینی توسط گارد ساحلی ژاپن و آتش‌سوزی در چند ماشین ظرف‌شویی خانگی که با عذرخواهی و جبران خسارت کارخانه ختم به خیر می‌شود. به عبارت دیگر، اغلب خبرهای مربوط به حوادث در این کتاب، در کنار بیان وقایع منفی، اخبار و اتفاقات مطلوب و مثبتی را نیز بازگو می‌کنند.

حال با نگاهی به اخبار مرتبط با حوادث که به شکل تصادفی از تارنمای روزنامه آساهی انتخاب شده‌اند، خبرهایی از این دست را می‌بینیم: دو مورد آتش‌سوزی منجر به مرگ، سه خبر درباره آزار و اذیت سال‌مندان در خانه‌های سال‌مندان، پنج خبر در ارتباط با شکایت از آزار و اذیت یا سوءاستفاده جنسی در مدارس، محل‌های کار و اماکن عمومی یا صدور احکام قضایی مرتبط با این جرایم، یک مورد قانون‌شکنی افراد مشهور (رانندگی بدون گواهی‌نامه)، سه خبر مرتبط با سرقت، کلاه‌برداری و اختلاس، پنج خبر که در آن‌ها به قتل

یا خودکشی اشاره شده است و اخبار نامتعارفی نظیر کشف جسد گربه در باغچه منزل و تخریب آثار هنری توسط افراد ناشناس.

مقایسه‌ای ساده بین اخبار حوادث کتاب با اخبار حوادث واقعی نشان از تفاوتی آشکار دارد. کتاب با کاستن از تعداد طبیعی اخبار حوادث و استفاده از اخبار ملایم و مثبت سعی در کم‌رنگ‌ساختن مشکلات اجتماعی و امنیتی ژاپن دارد و جرایم اجتماعی و فسادهای اخلاقی آن را، که جایگاه مهمی در متون مطبوعاتی واقعی ژاپن دارد، به خواننده خود معرفی نمی‌کند. با این‌که ژاپن هم‌چنان در زمره کشورهای دارای امنیت اجتماعی نسبتاً بالا قلمداد می‌شود، کتاب تصویری اغراق‌شده از این امنیت به‌دست دهد و چهره‌ای امن و معصوم از جامعه ژاپن برای خواننده خود ترسیم می‌کند.

۴. نتیجه‌گیری و پیش‌نهادات

به‌طور کلی، نقاط قوت کتاب را می‌توان تعدد مقالات آن، استفاده از مقالات واقعی چاپ‌شده در روزنامه‌های ژاپنی، ارائه فهرست واژه‌های دشوار و معانی آن، استفاده از تمرین‌های درک مطلب و توجه به گونه گفتاری زبان ژورنالیستی، و غیره اشاره کرد که این اثر را کتابی قابل‌توجه در حوزه آموزش متون مطبوعاتی ژاپنی کرده است. اما درمقابل، ضعف‌هایی نظیر کوتاهی مقالات، توضیح معنای ساده‌ترین واژه‌ها علی‌رغم وجود ترجمه کامل کلیه مقالات در انتهای کتاب، محدودیت‌های کمی و کیفی تمرین‌ها، آوردن پاسخ تمرین‌ها در صفحه مجاور تمرین‌ها، استفاده‌نکردن از اخبار بین‌المللی و مطالب سیاسی و همین‌طور سوگیری این کتاب به سود اخبار مثبت و تلاش برای ارائه چهره‌ای کاملاً روشن و موفق از ژاپن و غیره موجب می‌شود کتاب را در رسیدن به اهداف اصلی خود، که آموزش کارآمد زبان رایج در متون مطبوعاتی و همین‌طور معرفی دقیق و صحیح فرهنگ و جامعه ژاپن است، چندان موفق نبینیم.

به‌اعتقاد نگارنده، بهترین راه دست‌یابی به کتابی مناسب و مفید برای تدریس متون مطبوعاتی ژاپنی در ایران، تدوین آن در داخل کشور با توجه به شرایط و نیازهای زبان‌آموزان ایرانی است؛ کتابی که شامل انواع گوناگون و به‌روز متون مطبوعاتی باشد و به‌صورت متوازن از موضوعات و حوزه‌های مختلف انتخاب‌شده باشد، دارای تمرین‌های مفید و مناسب و کافی باشد، و در انتخاب اخبار و مقالات آن به مطالب مرتبط با اسلام، خاورمیانه، و ایران نیز توجه شده باشد تا منطبق با نیازها و انتظارات زبان‌آموزان ایرانی باشد.

جدول پیوست ۱. فهرست مقالات منتشر شده در کتاب،
برچسب‌های موضوعی و برچسب‌های «مثبت» یا «منفی» هر مقاله

ردیف	موضوع مقاله	برچسب موضوعی	قطبیت
۱	حذف یک قطار دولوکس شبانه قدیمی	علم و فناوری، اجتماعی	+
۲	افزایش نوعی آلاینده در هوای توکیو	سلامت، محیط زیست	-
۳	پژوهش: دانشجویان ژاپنی به تاریخ مصرف مواد غذایی اهمیت زیادی می‌دهند	سلامت، اجتماعی	+
۴	افزایش آلرژی به گرده درختان	سلامت	-
۵	ورشکستگی کتاب‌فروشی‌های کوچک	اقتصادی	-
۶	تخفیف دولت به خانواده‌های پرآلاد	اجتماعی، اقتصادی	+
۷	سامانه حضور و غیاب در دانشگاه با تلفن همراه	علم و فناوری	+
۸	احتمال بروز تفاوت بین نسل‌ها در دریافت حقوق بازنشستگی	اجتماعی، اقتصادی	-
۹	آموزش صنایع دستی سنتی به جوانان در شهرداری‌ها	اجتماعی	+
۱۰	برآورد خسارت احتمالی ناشی از زلزله‌های بزرگ	علم و فناوری	+
۱۱	ابداع سیستم اخطار دهنده در صورت نبستن کمربند ایمنی خودرو	علم و فناوری	+
۱۲	دست‌گیری مردی که ۷۰۰ کیلومتر بدون پرداخت پولی سوار تاکسی شده بود	حوادث	-
۱۳	سخت‌گیری بیش‌تر در فروش سیگار در ماشین‌های فروش خودکار	سلامت، علم و فناوری	+
۱۴	ابداع دستگاه جدید تشخیص اسکانس قلبی	علم و فناوری	+
۱۵	پروژه پیش‌بینی پیشرفت علم و فناوری	علم و فناوری	+

+	محیط زیست	تصویب قوانین جدید برای پرورش ماهی در رودها و دریاچه‌ها	۱۶
+	علم و فناوری، اقتصادی	فروش بالای فرهنگ لغت‌های الکترونیکی	۱۷
+	اجتماعی	تقویت ارتباط بین شهرها و روستاها توسط دولت	۱۸
+	علم و فناوری	تربیت خلبان در دانشگاه‌ها	۱۹
-	حوادث	دست‌گیری کلاه‌برداران قراردادهای بازسازی مسکن	۲۰
+	اجتماعی	پیش‌بینی نیروی کار ژاپن در سال ۲۰۱۵ توسط وزارت کار	۲۱
-	سلامت، اجتماعی	افزایش آمار درخواست آمبولانس اورژانس در سال گذشته	۲۲
+	علم و فناوری، سلامت	اثبات علمی رابطه غذا خوردن در شب و چاقی	۲۳
+	علم و فناوری، حوادث	دست‌گیری قاتل پس از ۱۴ سال با فناوری جدید تشخیص دی‌ان‌ای	۲۴
+	محیط زیست، سلامت	جمع‌آوری زباله یک ساعت زودتر برای جلوگیری از حمله کلاغ‌ها	۲۵
+	محیط زیست	موافقت مردم با پولی شدن کیسه‌های نایلونی	۲۶
-	هواشناسی	برف سنگین در سواحل شرقی ژاپن	۲۷
-	حوادث	دست‌گیری سارق اداره پست به‌علت سنگینی کیسه پول	۲۸
+	حوادث	جلوگیری پلیس از یک خودکشی	۲۹
+	اجتماعی، اقتصادی	افزایش فروش لوازم آرایشی آقایان	۳۰
-	اقتصادی	افزایش قیمت زمین در شهرهای بزرگ	۳۱
-	محیط زیست	احتمال ورود خرس به مناطق مسکونی در استان ایوانه	۳۲
+	علم و فناوری، محیط زیست	افزایش طول عمر خودروها	۳۳

۳۴	کاهش مصرف برق در ادارات وزارت محیط زیست	محیط زیست	+
۳۵	نتیجه پژوهشی درباره رابطه کودکان با پول	اجتماعی	-
۳۶	افزایش فرصت‌های شغلی برای دانش‌آموختگان دانشگاه‌ها	اجتماعی	+
۳۷	نتیجه پرسش‌نامه از والدین: محبوب‌ترین ورزش کودکان شنا است	سلامت، ورزش	+
۳۸	نتیجه پژوهشی درباره دمای دستگاه‌های هواساز منازل در دو نقطه کشور	محیط زیست	+
۳۹	تدابیر جدید پلیس برای جلوگیری از کلاهبرداری بانکی از سال‌مندان	علم و فناوری، حوادث	+
۴۰	پژوهش دانشگاه توکیو در حوزه ربانیک برای مواجهه با کاهش مولید ژاپن	علم و فناوری	+
۴۱	افزایش شاغلان پاره‌وقت ۳۰ تا ۴۰ ساله	اجتماعی	-
۴۲	ابداع دستگاهی برای جلوگیری از سرقت میمون‌های وحشی از مزارع	علم و فناوری	+
۴۳	خدمت جدید اداره پست: چاپ تمبر با عکس شخصی افراد	اجتماعی	+
۴۴	طوفان شدید در جنوب ژاپن، ۵ مجروح	هواشناسی	-
۴۵	پژوهشی درباره مزایای چای سبز بر افزایش عمر	سلامت، علم و فناوری	+
۴۶	افزایش خانوارهای تحت پوشش خدمات تأمین اجتماعی	اجتماعی	+
۴۷	نصب نقشه‌های الکترونیکی در ایستگاه شیویا در توکیو	علم و فناوری	+
۴۸	نجات چند ملوان چینی و فیلیپینی توسط گارد ساحلی ژاپن	حوادث	+
۴۹	سه آتش‌سوزی در ماشین‌های ظرف‌شویی ماتسوشیتا و تعویض توسط کارخانه	حوادث	-
۵۰	پژوهش: یک‌چهارم سگ‌های خانگی اضافه‌وزن دارند	محیط زیست، سلامت	-
۵۱	افزایش تولید ناخالص داخلی ژاپن	اقتصادی	+

۵۲	نجات کوه‌نورد گرفتار در برف بعد از ۲۴ روز	حوادث	+
۵۳	سرقت از چند سال‌مند توسط مسافرکش رایگان	حوادث	-
۵۴	پرسش‌نامه درخصوص استفاده از شهروندان عادی در هیئت منصفه دادگاه‌ها	اجتماعی	+
۵۵	اختراع: دستگاهی روی صندلی خودرو برای بیدار کردن راننده خواب‌آلود	علم و فناوری	+
۵۶	درز اطلاعات شخصی افراد از یک چاپ‌خانه	علم و فناوری، حوادث	-
۵۷	زلزله شدید در ایشی کاوا با یک کشته	هواشناسی، حوادث	-
۵۸	افزایش قیمت آب‌میوه‌های طبیعی	اقتصادی	-
۵۹	نتیجه پژوهشی درباره رابطه اضافه وزن و بیماری‌های کودکان	سلامت، علم و فناوری	+
۶۰	نتیجه پژوهش: کودکان ژاپن تمایلی به تبدیل شدن به «آدم‌های بزرگ» ندارند	اجتماعی	+

جدول پیوست ۲. فهرست مقالات استخراج‌شده از تارنمای روزنامه آساهی به شکل تصادفی، به هم‌راه برجسب‌های موضوعی و برجسب‌های «مثبت» یا «منفی» هر مقاله

ردیف	موضوع مقاله	برجسب موضوعی	قطبیت
۱	تمدید ریاست رئیس هفتادوپنج‌ساله یک بانک	اقتصادی	+
۲	بازدید فرمان‌دار توکیو از یک پروژه عمرانی	سیاسی، اجتماعی	+
۳	برگزاری فینال مسابقات شوگی (شطرنج سنتی ژاپنی)	ورزشی	+
۴	امکان اجاره کردن یک جزیره کوچک برای مهمانی‌ها و اردوها	اجتماعی	+
۵	موافقت دولت با افزایش سن بازنشستگی	اجتماعی	+
۶	فناوری جدید برای جای‌گزینی با فروشندگان فروشگاه‌ها	علم و فناوری	+

۷	افتتاح شش مرکز پرتودرمانی برای بیماران سرطانی	علم و فناوری، سلامت	+
۸	بررسی احداث یک خط راه آهن جدید در منطقه کانسای	اجتماعی	+
۹	کاهش بودجه یکی از مراکز پژوهشی دامپزشکی	اقتصادی، علم و فناوری	-
۱۰	یک کشته در آتش سوزی خانه‌ای در استان چیبا	حوادث	-
۱۱	تأخیر در حرکت قطارها در استان شیگا به دلیل حادثه انسانی	حوادث	-
۱۲	مرگ یک بیمار سرطانی بلافاصله پس از عمل جراحی	سلامت، حوادث	-
۱۳	طرح مشترک ژاپن، آمریکا، و مکزیک برای حفاظت از لاک پشت‌های دریایی	محیط زیست	+
۱۴	آتش سوزی در هتلی در هوکایدو، تخریب ۱۶۰ نفر از ساکنان	حوادث	-
۱۵	طرح دولت موسوم به «جامعه بدون سن» برای مقابله با افزایش سن جامعه	اجتماعی	+
۱۶	مصاحبه با کورانوسوکه بازیگر	هنری	+
۱۷	ارتباط با دوستان مرگ و میر سال‌مندان بازمانده از زلزله را به نصف کاهش می‌دهد	اجتماعی	+
۱۸	گزارش وزارت دادگستری: ۱۳ مورد شوند مکالمات توسط پلیس در سال گذشته	اجتماعی	-
۱۹	دست‌گیری ۴ نفر در ارتباط با خرید و فروش حساب‌های بانکی تقلبی	حوادث	-
۲۰	گردهمایی شهروندان توکیو با هدف تغییر اصل ۹ قانون اساسی	سیاسی	-
۲۱	سرقت و قتل در جواهرفروشی، دست‌گیری دو مظنون	حوادث	-
۲۲	اهدای جایزه بهترین نمایش‌نامه جشنواره کیشیدا	هنری	+
۲۳	امکان بازدید از پشت بام بلندترین برج ژاپن در اوساكا	اجتماعی	+
۲۴	کشف انجام عمل جراحی‌های غیراستاندارد در یک بیمارستان به مدت پنج سال	سلامت، حوادث	-

۲۵	-	سیاسی	استعفای شهردار تسویاما پس از انتخاب‌نشدن به شهرداری برای دور آتی
۲۶	-	اجتماعی	لغوشدن دوی مارا تن شهر نیکو به دلیل کمبود متقاضی
۲۷	+	محیط زیست، علم و فناوری	رئیس نیروگاه توکیو: لزوم جای‌گزینی منابع تجدیدپذیر با نیروگاه حرارتی
۲۸	-	حوادث	تخریب آثار هنری ساخته‌شده از مقوا به دست افراد ناشناس
۲۹	+	ورزشی	بازنشستگی بانوی استادبزرگ شوگی (شطرنج سستی ژاپنی)
۳۰	-	حوادث	گزارشی از آزار سال‌مندان در مؤسسات نگهداری از سال‌مندان
۳۱	-	سیاسی، اقتصادی	تجمع جمعی از شهروندان علیه رئیس سازمان امور مالیاتی
۳۲	+	علم و فناوری	خروج فضانورد ژاپنی از ایستگاه فضایی برای انجام تعمیرات
۳۳	-	حوادث	آزار جنسی کلامی کارمند زن در شرکت تولید مواد غذایی
۳۴	+	اجتماعی	از شیر گرفته‌شدن بچه پاندا در باغ وحش توکیو
۳۵	-	هنری	درگذشت «اوزونه» نوازنده قدیمی پیانو
۳۶	+	اجتماعی	برگزاری جلسه «شورای مواجهه با جامعه سال‌مند» با حضور ۹ وزیر
۳۷	-	حوادث	تأخیر در حرکت قطار مترو به دلیل حضور سه مرد در واگن ویژه بانوان
۳۸	+	اجتماعی	برگزاری جشن برداشت «واکامه» (نوعی گیاه خوراکی دریایی)
۳۹	-	حوادث	دست‌گیری مرد ۳۱ ساله به اتهام قتل پدر
۴۰	-	سیاسی	وزیر امور خارجه: لزوم ادامه اعمال فشار به کره شمالی
۴۱	-	اقتصادی	آمار وزارت کشور: کاهش میزان خرید خانوارها در سال گذشته
۴۲	+	اجتماعی	امکان بازگشت به کار کارمندان رسمی بازنشسته در شرکت بزرگ صنایع غذایی

۴۳	اختلاف سازمان امور مالیاتی با یک مدرسه خصوصی، مصاحبه رئیس سازمان	سیاسی، اقتصادی	-
۴۴	خودکشی دانش آموز بسکتبالیست پسر به خاطر آزار و اذیت	حوادث	-
۴۵	شکایت زن کارمند از سه همکار مرد به دلیل آزار جنسی	حوادث	-
۴۶	سقوط یک قطعه از هواپیمای نظامی آمریکا در ژاپن و سکوت مقامات آمریکایی	حوادث، سیاسی	-
۴۷	وزارت بهداشت: مجوز استعمال سیگار فقط برای غذاخوری‌های زیر صد صندلی	سلامت، اجتماعی	+
۴۸	بازداشت کشتی گیر سومو به جرم رانندگی بدون گواهی‌نامه	حوادث	-
۴۹	مضرات بهداشتی دستگاه‌های رطوبت‌ساز خانگی	سلامت	-
۵۰	ادعای بی‌گناهی قاتل سه سال‌مند در خانهٔ سال‌مندان ۴ سال پیش	حوادث	-
۵۱	انتصاب رئیس جدید دیوان عالی کشور	سیاسی	+
۵۲	دست‌گیری مرد ۵۸ ساله به جرم آزار جنسی پسرهای ۲۰ ساله	حوادث	-
۵۳	کشف نیم‌تنهٔ پایینی جسد گربه در باغچهٔ منزل مسکونی	حوادث	-
۵۴	اختلاس به مبلغ پنجاه میلیون ین در بانک فوکوئوکا چوئو	اقتصادی	-
۵۵	برگزاری دادگاه متهم به قتل بازیگر زن	حوادث	-
۵۶	دومین روز پیاپی افزایش قیمت سهام شرکت نیک‌کی	اقتصادی	+
۵۷	اجازهٔ پرواز مجدد به بالگردهای وزارت دفاع پس از حادثهٔ سقوط یک بالگرد	حوادث	+
۵۸	دلایل اصلاح‌نشدن قانون اساسی در طول ۷۱ سال گذشته	سیاسی	-
۵۹	عذرخواهی روزنامه و تعلیق سردبیر و حذف مقاله در روزنامه‌ای در اوکیناوا	سیاسی	-
۶۰	بررسی رفتار شاغلان در روزهای برفی (مشکل عدم حرکت زودتر از خانه)	اجتماعی	-

کتاب‌نامه

- Mizutani, Osamu and Nobuko Mizutani (2010), *Kaiteibanshimbun-de Manabunihongo, Yondehanasugendaino Nihongo [Nihongo (Japanese) through Newspaper Articles, Revised Edition]*, Tokyo: The Japan Times Ltd.
- Nation, Paul (2008), *Teaching ESL/EFL Reading and Writing*, London: Routledge.
- Takamizawa, Hajime (2004), *shin-hajimete no nihongokyōiku 2– nihongokyōiku no kisochishiki [New Japanese Language Education–Basic Knowledge in Teaching Japanese]*, Asuku publication.
- VanPatten, Bill and Alessandro Benati (2015), *Key Terms in Second Language Acquisition*, Bloomsbury Publishing.